

Igen fontos az exogén erők munkájára is felfigyelnünk, mert ez a középső miocénkori vulkános hegység már erős változáson ment keresztül. Az erős eróziós lepusztítás miatt már sem krátert, sem calderát, sem egyéb vulkáni formaelemeket nem találhatunk, sőt az erózió alakított ki kúpos hegyeket, vagy hegyrészleteket. Szó van itt még a suvadásokról és deflációs formákról is, bár az utóbbiak a mai nedvesebb klíma miatt ma már alárendeltebb szerepet játszanak.

Noszky Cserhátja a geográfus számára is sok értékes anyagot nyújt. A hegység tájakra való tagolása mellett értékes a vízrajzi, valamint a gazdaságföldtani viszonyainak tárgyalása. Figyelemreméltó pl. a Zagyva ama epigenetikus völgyszakaszának leírása, amely a Cserhátot a Mátrával összekötő andezittáblát fűrészezi át, avagy a források ismertetése, amelyek között langyosvízű hévforrások pl. a mátraszöllősiak, vagy ásványízű, mégpedig kénhidrogénes savanyúvíz: a nagybányai. Az ivóvíz kérdését a kutaknál és a mélyfúrásoknál méltatja figyelemre. A Cserhát anorganikus gazdasági javai sorában megismerjük a faragható köveket, amelyek közül az egyetlen számbavehető iparikő a hárshegyi homokkő, azután az útépitési anyagokat, majd az agyagipari anyagokat, a szénelőfordulásokat, a szénhidrogéneket s az egyéb anyagok sorában a nem éppen tiszta bauxitmaradékokat, a kéregvaskőnek nevezett limonitos-hematitos tuskókat, darabokat, valamint a több éven át tűrhető kréta-nyersanyagot szolgáltató szupataki lajtamészkkövet és a vácevidéki derítőföldet (bentonitot). Megállapítható Noszky-val, hogy a többszáz méter vastag andezitlávatakarók, valamint a jelentős szénelőfordulási lehetőségek előnyösen határozzák meg a Cserhát gazdasági energiáját. Az alsó miocén baraaszén és a középső pannóniai lignit kitermelése a nagyobb mélységek miatt azonban egyelőre még a jövőnek van fenntartva.

Haltenberger Mihály.

Schmidt Eligius Róbert (Ferenecz I., Kulcsár K. Majzon L., Sümeghy J., Schréter Z., valamint saját feldolgozásai alapján): *A Magyar Kincstár csonkamagyarországi szénhidrogénkutató mélyfúrásai.* Magy. kir. Földtani Intézet Évkönyve XXXIV. p. 1—267. Német kivonattal. Bp. 1939

Szerzőnk terjedelmes kötetében annak a hatalmas kutató munkának geológiai eredményeit rögzíti, illetve tárja a tudományos nyilvánosság elé, melyet pénzügyi kincstárunk a háború utáni, két évtizedben petroleumkutatás céljából végzett a Nagyalföldön, s újabban annak az északi peremhegységeiben is. Ezek a hortobágyiak (4 fúrás), hajdúszoboszlóiak (3 fúrás), debreceniek (2 fúrás), karcagiak (2 fúrás), parádiak (2 fúrás), őrszentmiklósiak (3 fúrás). Továbbá a tiszaoärsi, tisztabereki, tardi és esomádi egy-egy fúrás.

Az óriási anyagból — mint írja, helyszüke miatt — az üledékekből kapott, illetve meghatározott, nagyértékű tudományos adatok

közölhetésének zöméről le kellett mondani. De ezek a m. kir. Földtani Intézetben — a próbákkal együtt — közgyűjteményi okmányokként úgyis megőriztetnek és a szakemberek részére rendelkezésre állanak. A munkában az útbaigazító, illetve főbb eredmények: a mélységviszonyok, geológiai horizontmeghatározások, kőzettani eredmények, jellemzőbb kővületek, továbbá a fúrásnál előkerült egyéb, főbb adatok vannak közérthető módon összeállítva. A szakemberek részére az áttekinthetést lét szelvénytáblája is megkönnyíti. Így most már tiszta képet kaphatunk az annakidején — a zavaros napisajtó közleményekben és különböző szóbeszédekben — meglehetősen összekavart, illetve eltorzított tényekről.

Noszky Jenő.

Majzon László: *A bükkszéki mélyfúrások.* (M. kir. Földtani Intézet Évkönyve XXXIV. p. 275—386. Német kivonattal. Bp., 1940.)

„1937 áprilisának elején Bükkszéken tárta fel a fúró esonka hazánk első, kitermelésre érdemes olajterületét.“ Ezzel vezeti be szerzőnk összefoglaló és áttekintést nyújtó munkáját. A munkában az idevágó irodalom és geológiai viszonyok vázolása után részletes áttekintését adja a fontosabb fúrásokból kikerült, jellegzetes kőületmaradványoknak. Ezek — elterjedési viszonyaik alapján — a bükkszéki olajtartalmú rétegek korát kétségtelenül rögzítik a rupelienre. A jelenlevő fajokkal kapcsolatban érdekes megállapításokat közöl a foraminiferák elterjedéséről és egyéb körülményeiről is. Nagyon jó, hogy a foraminiferáknál (a régiék mellé állítva) az új — valljuk meg igazán nem mindig szerencsés — nomenklaturát is közli, amelynek nyakló nélküli alkalmazása a geológiában kétségtelenül rengeteg zűrzavar okozója lenne. Legalább is az irodalomra vonatkozólag; de a közismert és már szinte a priorivá lett megállapításoknál, illetve fogalmaknál is. Vagyis bizonyos józan konzervativizmus nagyon kívánatos a túlzásba vitt amerikanizmus ellenében. Ugyanis az ő elnevezéseiket geológusnak igazán nem élszerű százszázalékig átvenni. Még talán új formáiknál sem, annál kevésbé a régi, „vérré vált“ fajoknál. Sőt azt hisszük, hogy a paleontológusoknak is élszerű lesz, neveik nem egyikénél a — zárójelbe tételei.

Noszky Jenő.